Zbirka odločb sodne prakse

SODBA SODIŠČA (četrti senat)

z dne 15. julija 2021*

„Pritožba – Državne pomoči – Pomoči letališčem in letalskim prevoznikom – Sklep, s katerim so ukrepi v korist letališča Frankfurt Hahn razglašeni za državne pomoči, združljive z notranjim trgom, in s katerim je ugotovljen neobstoj državne pomoči v korist letalskih prevoznikov, ki uporabljajo to letališče – Nedopustnost ničnostne tožbe – Člen 263, četrti odstavek, PDEU – Fizična ali pravna oseba, na katero se zadevni sklep ne nanaša neposredno in posamično – Učinkovito sodno varstvo“

V zadevi C-453/19 P,

zaradi pritožbe na podlagi člena 56 Statuta Sodišča Evropske unije, vložene 13. junija 2019,

Deutsche Lufthansa AG s sedežem v Kölnu (Nemčija), ki jo zastopa A. Martin-Ehlers, Rechtsanwalt,

pritožnica,

druge stranke v postopku so

Evropska komisija, ki jo zastopata T. Maxian Rusche in S. Noë, agenta,

tožena stranka na prvi stopnji,

Land Rheinland-Pfalz, ki jo zastopa C. Koenig, profesor,

Ryanair DAC s sedežem v Swordsu (Irska), ki jo zastopajo G. Berrisch, Rechtsanwalt, D. Vasbeck, avocat, in B. Byrne, solicitor,

intervenientki na prvi stopnji,

SODIŠČE (četrti senat),

v sestavi M. Vilaras, predsednik senata, N. Piçarra, D. Šváby, S. Rodin (poročevalec), sodniki, in K. Jürimäe, sodnica,

generalni pravobranilec: M. Szpunar,

sodni tajnik: A. Calot Escobar,

* Jezik postopka: nemščina.

na podlagi pisnega postopka,

po predstavitvi sklepnih predlogov generalnega pravobranilca na obravnavi 27. oktobra 2020

izreka naslednjo

Sodbo

1 Družba Deutsche Lufthansa AG s pritožbo predlaga razveljavitev sodbe Splošnega sodišča Evropske unije z dne 12. aprila 2019, Deutsche Lufthansa/Komisija (T-492/15, EU:T:2019:252, v nadaljevanju: izpodbijana sodba), s katero je to sodišče njeno tožbo za razglasitev ničnosti Sklepa Komisije (EU) 2016/789 z dne 1. oktobra 2014 o državni pomoči SA.21121 (C 29/2008) (ex NN 54/07), ki jo je Nemčija izvedla v zvezi s financiranjem letališča Frankfurt Hahn ter finančnimi povezavami med letališčem in družbo Ryanair (UL 2016, L 134, str. 46) (v nadaljevanju: sporni sklep), zavrglo kot nedopustno.

Dejansko stanje in sporni sklep

2 Splošno sodišče je dejansko stanje v izpodbijani sodbi predstavilo tako:

„1 [Pritožnica, družba Deutsche Lufthansa], je letalski prevoznik s sedežem v Nemčiji, katerega glavna dejavnost je prevoz potnikov. Njeno prvo osnovno letališče je letališče Frankfurt na Majni (Nemčija).

2 Letališče Frankfurt Hahn se nahaja v Nemčiji, na ozemlju Land Rheinland-Pfalz (zvezna dežela Porenje-Pfalška, v nadaljevanju: zvezna dežela), približno 120 km zahodno od mesta Frankfurt na Majni in 115 km od letališča Frankfurt na Majni. Do leta 1992 je bila na območju, na katerem je letališče Frankfurt Hahn, vojaška baza. Ta baza je bila nato preoblikovana v civilno letališče. Zvezna republika Nemčija je 1. aprila 1995 lastništvo infrastrukture prenesla na Holding Unternehmen Hahn GmbH & Co. KG (v nadaljevanju: Holding Hahn), javno-zasebno partnerstvo, v katerem je sodelovala zvezna dežela.

3 Družba Flughafen Frankfurt/Main GmbH (v nadaljevanju: Fraport), ki je upravljala in vodila mednarodno letališče Frankfurt na Majni, je 1. januarja 1998 kupila 64,90 % deležev družbe Flughafen Hahn GmbH & Co. KG Lautzenhausen (v nadaljevanju: Flughafen Hahn), ki je upravljala letališče Frankfurt Hahn.

4 Leta 1999 je letališče Frankfurt Hahn privabilo svojega prvega nizkocenovnega prevoznika, družbo Ryanair Ltd (postala Ryanair DAC, v nadaljevanju: Ryanair). Prva pogodba družbe Flughafen Hahn z družbo Ryanair je začela veljati 1. aprila 1999 (v nadaljevanju: pogodba z družbo Ryanair iz leta 1999). Predmet petletne pogodbe z družbo Ryanair iz leta 1999 so bile letališke pristojbine, ki jih je morala plačevati družba Ryanair.

5 Družba Fraport je avgusta 1999 kupila 73,37 % deležev družbe Holding Hahn in 74,90 % deležev njenega komplementarja, družbe Holding Unternehmen Hahn Verwaltungs GmbH.

6 Zvezna dežela in družba Fraport sta 31. avgusta 1999 sklenili pogodbo, v skladu s katero se je družba Fraport zavezala, da bo sklenila pogodbo o prenosu dobička in izgube. Ta pogodba je bila odobrena na isti datum in potrjena z notarsko listino z dne 24. novembra 2000, veljati pa je začela 1. januarja 2001. V skladu s to pogodbo je bila družba Fraport upravičena do celotnega dobička, ki ga je ustvaril upravljavec letališča Frankfurt Hahn, v zameno pa je morala kriti vse njegove izgube […].

7 Družbi Holding Hahn in Flughafen Hahn sta se nato združili v družbo Flughafen Hahn GmbH, ki je postala družba Flughafen Frankfurt-Hahn GmbH (v nadaljevanju: FFHG […]), katere 26,93 % kapitala je bilo v lasti zvezne dežele in 73,07 % v lasti družbe Fraport.

8 Do 11. junija 2001 je bilo 100 % deležev družbe Fraport v lasti javnih delničarjev. Družba Fraport je na ta dan vstopila na borzo in 29,71 % njenih deležev je bilo prodanih zasebnim družbenikom, 70,29 % deležev pa je ostalo v lasti javnih družbenikov.

9 Zvezna dežela je 16. oktobra 2001 odobrila seznam letaliških pristojbin letališča Frankfurt Hahn, ki je začel veljati retroaktivno od 1. oktobra 2001 […].

10 Družba Fraport in družbeniki družbe FFHG so se 14. decembra 2001 oziroma 9. januarja 2002 odločili za povečanje kapitala družbe FFHG, da bi financirali najnujnejši del programa za izboljšanje letališke infrastrukture […]. [To] povečanje kapitala […] v višini 27 milijonov EUR sta vpisali družba Fraport in zvezna dežela, ki sta 9. januarja 2002 prispevali 19,7 milijona EUR oziroma 7,3 milijona EUR.

11 Družbi FFHG in Ryanair sta 14. februarja 2002 sklenili drugo pogodbo […]. Ta je nadomestila pogodbo z družbo Ryanair iz leta 1999.

12 Zvezna dežela Hessen (Nemčija), družba Fraport in družba FFHG so 27. novembra 2002 sklenile pogodbo o razvoju letališča Frankfurt Hahn. V njej je bilo predvideno drugo povečanje kapitala družbe FFHG, v okviru katerega bi zvezna dežela Hessen postala tretji družbenik družbe FFHG.

13 22. marca 2004 je bil pripravljen delničarski sporazum o udeležbi družbe Fraport, zvezne dežele in zvezne dežele Hessen v kapitalu družbe FFHG (v nadaljevanju: delničarski sporazum). Družba Fraport, zvezna dežela in zvezna dežela Hessen so ta sporazum podpisale 30. marca 2005.

14 Za izvedbo sporazuma družbenikov je bilo dogovorjeno povečanje kapitala družbe FFHG v višini 19,5 milijona EUR, da bi se nadaljeval naložbeni program iz točke 10 zgoraj. Med letoma 2004 in 2009 so družba Fraport, zvezna dežela in zvezna dežela Hessen v družbo FFHG v več obrokih vložile 10,21 milijona EUR, 540.000 EUR oziroma 8,75 milijona EUR. Poleg tega sta se zvezna dežela in zvezna dežela Hessen zavezali, da bosta v skladu s časovnim načrtom plačil do leta 2009 vsaka vložili še dodatnih 11,25 milijona EUR kapitalske rezerve.

15 Družba Fraport je po povečanju kapitala, opisanem v točki 14 zgoraj […], katerega skupni znesek je znašal 42 milijonov EUR, imela v lasti 65 % deležev družbe FFHG, medtem ko sta jih zvezna dežela Hessen in zvezna dežela imeli vsaka po 17,5 %.

16 Sporazum družbenikov je določal tudi, da morajo vsak nov dolg družbe FFHG kriti družba Fraport, zvezna dežela in zvezna dežela Hessen, in sicer sorazmerno s svojim deležem v kapitalu družbe FFHG, ter da je treba pogodbo o prenosu dobička in izgube [iz leta 2001, navedeno v točki 6 zgoraj,] podaljšati do leta 2014. Družbi Fraport in FFHG sta za izpolnitev teh obveznosti 5. aprila 2004 sklenili novo pogodbo o prenosu dobička in izgube (v nadaljevanju: pogodba o prenosu dobička in izgube iz leta 2004). Pogodba o prenosu dobička in izgube iz leta 2004 je začela veljati 2. junija 2004, potem ko jo je s tričetrtinsko večino, zahtevano s sporazumom družbenikov, potrdila skupščina družbenikov družbe Fraport. Na podlagi pogodbe o prenosu dobička in izgube iz leta 2004 se je družba Fraport zavezala, da bo pokrila vse izgube družbe FFHG v obdobju med letoma 2004 in 2009.

17 Zvezna dežela je v obdobju od leta 1997 do leta 2004 upravljavcu [letališča] Frankfurt Hahn izplačevala neposredne subvencije […]. [Te subvencije], izplačane do leta 2000, so bile namenjene financiranju naložb v letališko infrastrukturo, neposredne subvencije, izplačane od leta 2001, pa financiranju stroškov osebja za varnostne preglede. Zvezna dežela letalskim prevoznikom, ki uporabljajo letališče Frankfurt Hahn, za vse odhajajoče potnike na tem letališču zaračunava letališko varnostno pristojbino, nato pa vse prihodke od navedene pristojbine skupaj s sredstvi iz svojega splošnega proračuna prenese na upravljavca letališča Frankfurt Hahn kot nadomestilo za izvajanje varnostnih pregledov […].

18 4. novembra 2005 je bil k pogodbi, [sklenjeni 14. februarja 2002 med družbama FFHG in Ryanair, navedeni v točki 11], dodan aneks.

19 Komisija Evropskih skupnosti je v obdobju med letoma 2003 in 2006 prejela več pritožb glede domnevnih državnih pomoči, ki naj bi jih družba Fraport, zvezna dežela in zvezna dežela Hessen dodelile družbama Ryanair in FFHG. Eden od pritožnikov je 22. septembra 2003 in 1. junija 2006 Komisiji poslal dodatne informacije.

20 Zvezna dežela je 26. aprila 2006 odobrila nov seznam letaliških pristojbin za letališče Frankfurt Hahn […]. Veljati je začel 1. junija 2006.

21 Komisija je z dopisoma z dne 25. septembra 2006 in 9. februarja 2007 zahtevala informacije od Zvezne republike Nemčije, ki je to zahtevo izpolnila z dopisoma z dne 20. decembra 2006 in 29. junija 2007.

22 Komisija je z dopisom z dne 17. junija 2008 Zvezno republiko Nemčijo uradno obvestila o svoji odločitvi, da začne formalni postopek preiskave iz člena 88(2) [ES] […] glede državnih pomoči za financiranje [družbe FFHG] in njenih povezav z družbo Ryanair […]. Sklep, s katerim je zainteresirane strani povabila k predložitvi pripomb, je bil v *Uradnem listu Evropske unije* objavljen 17. januarja 2009 (UL 2009, C 12, str. 6).

23 Družba Fraport je 31. decembra 2008 zvezni deželi prodala svoj celotni delež v družbi FFHG. S to prodajo je po eni strani zvezna dežela dobila 82,5-odstotni večinski delež v družbi FFHG, pri čemer je preostalih 17,5 % obdržala zvezna dežela Hessen, po drugi strani pa je bila odpovedana pogodba o prenosu dobička in izgube iz leta 2004.

24 Komisija je v okviru formalnega postopka preiskave med drugim prejela pripombe [pritožnice] in družbe Ryanair, ki so bile posredovane Zvezni republiki Nemčiji.

25 Zvezna republika Nemčija je 1. julija 2009 Komisiji poslala svoje pripombe in dodatne informacije.

26 Komisija se je 13. julija 2011 odločila začeti še en formalni postopek preiskave glede ukrepov financiranja družbe FFHG, sprejetih v obdobju med letoma 2009 in 2011. Sklep, s katerim je zainteresirane strani povabila k predložitvi pripomb, je bil v *Uradnem listu Evropske unije* objavljen 21. julija 2012 (UL 2012, C 216, str. 1). Zato sta hkrati potekala dva postopka.

[…]

29 Zvezna republika Nemčija se je zavezala, da bo v družbo FFHG vložila kapital za refinanciranje posojil zadnjenavedene, namenjenih financiranju infrastrukturnih ukrepov, o katerih so v obdobju med letoma 1997 in 2012 odločili javni organi in ki niso bili zajeti s pogodbama o prenosu dobička in izgube, povečanji kapitala ali drugimi subvencijami […].

30 Komisija je z dopisom z dne 25. februarja 2014 Zvezno republiko Nemčijo obvestila, da je 20. februarja 2014 sprejela Smernice o državni pomoči letališčem in letalskim prevoznikom (UL 2014, C 99, str. 3 […]).

31 Komisija je z dopisoma z dne 23. marca in 4. aprila 2014 Zvezno republiko Nemčijo zaprosila za nova pojasnila. Zvezna republika Nemčija je na to prošnjo odgovorila z dopisi z dne 17. in 24. aprila ter 9. maja 2014.

32 V *Uradnem listu Evropske unije* je bilo 15. aprila 2014 objavljeno obvestilo, s katerim so bile države članice in zainteresirane strani pozvane k predložitvi pripomb o uporabi Smernic [o državni pomoči letališčem in letalskim prevoznikom] v tej zadevi. [Pritožnica] je predložila pripombe, ki jih je Komisija Zvezni republiki Nemčiji posredovala z dopisom z dne 26. avgusta 2014. Zvezna republika Nemčija je z dopisom z dne 3. septembra 2014 Komisijo obvestila, da nima pripomb.

33 Komisija je 1. oktobra 2014 sprejela [sporni] sklep.

[Sporni sklep]

34 Komisija je v [spornem] sklepu na eni strani preučila obstoj državne pomoči v smislu člena 107(1) PDEU, v zvezi s, prvič, ukrepi v korist letališča Frankfurt Hahn (glej točke od 292 do 420 obrazložitve [spornega] sklepa), drugič, ukrepi v korist družbe Ryanair (glej točke od 421 do 456, od 464 do 484 in 580 obrazložitve [spornega] sklepa) in, tretjič, ukrepi v korist letalskih prevoznikov, ki uporabljajo letališče Frankfurt Hahn, in sicer seznam [iz leta 2001, naveden v točki 9 zgoraj,] in seznam [iz leta 2006, naveden v točki 20 zgoraj] (glej točke od 457 do 463, od 485 do 494 in 581 obrazložitve [spornega] sklepa). Ker je Komisija menila, da nekateri ukrepi v korist letališča Frankfurt Hahn pomenijo državno pomoč, je na drugi strani preučila njihovo združljivost z notranjim trgom (glej točke od 497 do 579 obrazložitve [spornega] sklepa).

[…]

54 V izreku [spornega] sklepa je navedeno:

‚Člen 1

1. Državna pomoč, ki jo je Nemčija v nasprotju s členom 108(3) [PDEU] v obdobju med letoma 2001 in 2012 nezakonito izvedla v korist družbe [FFHG] s povečanjem kapitala v letu 2001 v višini 27 milijonov [EUR], povečanjem kapitala v letu 2004 v višini 22 milijonov [EUR] in neposrednimi nepovratnimi sredstvi [zvezne dežele] […], je združljiva z notranjim trgom.

2. Povečanje kapitala [družbe FFHG, ki ga je leta 2004 izvedla] družba Fraport […], in pogodba o prenosu dobička in izgube iz leta 2004 ne pomenita pomoči v smislu člena 107(1) [PDEU].

Člen 2

1. Pogodba med družbo Ryanair in družbo [FFHG], ki je začela veljati 1. aprila 1999, ne pomeni pomoči v smislu člena 107(1) [PDEU].

2. Pogodba med družbo Ryanair in družbo [FFHG] z dne 14. februarja 2002 ne pomeni pomoči v smislu člena 107(1) [PDEU].

3. ‚Pogodba Agreement Ryanair/[FFHG]- Delivery of aircraft 6 to 18 – year 2005 to year 2012‘ z dne 4. novembra 2005 ne pomeni pomoči v smislu člena 107(1) [PDEU].

Člen 3

Seznama letaliških pristojbin, ki sta začela veljati 1. oktobra 2001 in 1. junija 2006, ne pomenita pomoči v smislu člena 107(1) [PDEU].

Člen 4

Ta sklep je naslovljen na Zvezno republiko Nemčijo.‘“

Postopek pred Splošnim sodiščem in izpodbijana sodba

3 Pritožnica je 26. avgusta 2015 v sodnem tajništvu Splošnega sodišča vložila tožbo za razglasitev ničnosti spornega sklepa, v utemeljitev katere je v bistvu navedla sedem tožbenih razlogov, pri čemer se je prvi nanašal na kršitev postopka, drugi in tretji na napačno presojo dejanskega stanja, četrti na očitna protislovja v spornem sklepu, peti, šesti in sedmi pa na kršitve člena 107 PDEU.

4 Komisija je ob podpori intervenientk na prvi stopnji med drugim uveljavljala ugovor nedopustnosti, ki se je nanašal na to, da pritožnica glede na pogoje dopustnosti, ki izhajajo iz člena 263, četrti odstavek, PDEU, ni imela procesnega upravičenja.

5 Splošno sodišče je v izpodbijani sodbi, potem ko je ugotovilo, da pritožnica ni naslovnica spornega sklepa, preučilo, ali je ta imela procesno upravičenje, ker se je ta sklep nanjo neposredno in posamično nanašal v smislu drugega primera iz člena 263, četrti odstavek, PDEU ali ker se je – v smislu tretjega primera iz te določbe – sporni sklep nanjo neposredno nanašal in je ta sklep predpis, ki ne potrebuje izvedbenih ukrepov.

6 Ta preučitev je bila opravljena zaporedoma, prvič, v točkah od 119 do 187 izpodbijane sodbe v delu, v katerem se sporni sklep nanaša na ukrepe v korist družb FFHG in Ryanair, in drugič, v točkah od 188 do 212 izpodbijane sodbe v delu, v katerem se ta sklep nanaša na seznama letaliških pristojbin.

7 Splošno sodišče je tako na prvem mestu glede ukrepov v korist družb FFHG in Ryanair, ki so predmet členov 1 in 2 spornega sklepa, prvič, ugotovilo, da pritožnica ni pravno zadostno dokazala, da se ti ukrepi nanjo posamično nanašajo, in v točki 182 izpodbijane sodbe odločilo, da tožba ni dopustna na podlagi drugega primera iz člena 263, četrti odstavek, PDEU.

8 Drugič, Splošno sodišče je zlasti v točki 187 izpodbijane sodbe ugotovilo, da ukrepi v korist družb Ryanair in FFHG niso bili odobreni na podlagi sheme pomoči in imajo zato posamično naravo. Iz tega je sklepalo, da členov 1 in 2 spornega sklepa zato ni mogoče opredeliti kot „predpise“ v smislu člena 263, četrti odstavek, PDEU.

9 Na drugem mestu je Splošno sodišče v zvezi s členom 3 spornega sklepa, ki se nanaša na seznama letaliških pristojbin, na eni strani v točki 208 izpodbijane sodbe ugotovilo, da pritožnica niti na podlagi svojega statusa konkurenčnega podjetja družbe Ryanair niti na podlagi diskriminacije, ki naj bi vplivala na pritožnico, ni dokazala, da se ti ukrepi nanjo neposredno nanašajo v smislu drugega primera iz člena 263, četrti odstavek, PDEU.

10 Na drugi strani je Splošno sodišče na podlagi te ugotovitve v točki 212 izpodbijane sodbe ugotovilo, da pritožnica prav tako ni imela procesnega upravičenja na podlagi tretjega primera iz te določbe.

11 Splošno sodišče je zato tožbo v celoti zavrglo kot nedopustno.

Predlogi strank in postopek pred Sodiščem

12 Pritožnica Sodišču predlaga, naj:

– ugotovi dopustnost in utemeljenost tožbe na prvi stopnji;

– izpodbijano sodbo razveljavi;

– ugodi predlogom, navedenim v postopku na prvi stopnji, in sporni sklep razglasi za ničen;

– podredno, zadevo vrne v razsojanje Splošnemu sodišču in

– Komisiji naloži plačilo stroškov.

13 Komisija, zvezna dežela in družba Ryanair Sodišču predlagajo, naj:

– pritožbo zavrne in

– pritožnici naloži plačilo stroškov.

Pritožba

14 Pritožnica v utemeljitev pritožbe navaja tri pritožbene razloge. Prvi pritožbeni razlog, ki ima šest delov, se nanaša na kršitev člena 263, četrti odstavek, PDEU in člena 47 Listine Evropske unije o temeljnih pravicah (v nadaljevanju: Listina), ker je Splošno sodišče menilo, da pritožnica ni upravičena predlagati razglasitev ničnosti spornega sklepa v delu, v katerem se nanaša na ukrepe v korist družb FFHG in Ryanair. Drugi pritožbeni razlog se nanaša na kršitev člena 263, četrti

odstavek, PDEU, ker je Splošno sodišče menilo, da pritožnica ni upravičena predlagati razglasitev ničnosti spornega sklepa v delu, v katerem se nanaša na seznama letaliških pristojbin. Tretji pritožbeni razlog se nanaša na kršitev člena 263, četrti odstavek, PDEU, člena 108(2) PDEU in obveznosti obrazložitve, ker je Splošno sodišče menilo, da pritožnica ni upravičena predlagati razglasitev ničnosti spornega sklepa v delu, v katerem se nanaša na plačilo zvezne dežele v kapitalsko rezervo družbe FFHG v višini 121,9 milijona EUR (v nadaljevanju: ukrep št. 12).

Prvi pritožbeni razlog: Splošno sodišče je kršilo člen 263, četrti odstavek, PDEU, ker je menilo, da pritožnica ni upravičena predlagati razglasitev ničnosti spornega sklepa v delu, v katerem se nanaša na ukrepe v korist družb FFHG in Ryanair

Trditve strank

15 Pritožnica s prvim pritožbenim razlogom, ki je razdeljen na šest delov, Splošnemu sodišču v bistvu očita, da je kršilo člen 263, četrti odstavek, PDEU in člen 47 Listine, ker je menilo, da se sporni sklep nanjo ne nanaša posamično v delu, v katerem se – v členih 1 in 2 – nanaša na ukrepe v korist družb FFHG in Ryanair.

16 Pritožnica s prvim, drugim in tretjim delom tega pritožbenega razloga trdi, da Splošno sodišče tega, ali se sporni sklep nanjo „posamično nanaša“ v smislu člena 263, četrti odstavek, drugi primer, PDEU, ni preučilo glede na to, za kar trdi, da pomeni „prvo možnost“ sodne prakse, ki izhaja iz sodbe z dne 17. septembra 2015, Mory in drugi/Komisija (C-33/14 P, EU:C:2015:609), ki se nanaša na varstvo procesnih pravic zainteresirane stranke v upravnem postopku pred Komisijo, ampak glede na domnevno „drugo možnost“ te sodne prakse v zvezi z znatnim vplivom zadevnega ukrepa na položaj te stranke na trgu.

17 Natančneje, pritožnica s prvim delom prvega pritožbenega razloga v bistvu trdi, da je Splošno sodišče s tem, da je v točki 141 izpodbijane sodbe ugotovilo, da bi morala v skladu s sodbo z dne 28. januarja 1986, Cofaz in drugi/Komisija (169/84, EU:C:1986:42, točka 25), dokazati, da je ukrep pomoči, ki je predmet spornega sklepa, znatno vplival na njen položaj na trgu, napačno uporabilo pravo.

18 Pritožnica poudarja, da je bil postopek, ki je podlaga za to zadevo, urejen z Uredbo Sveta (ES) št. 659/1999 z dne 22. marca 1999 o določitvi podrobnih pravil za uporabo člena [108 PDEU] (UL, posebna izdaja v slovenščini, poglavje 1999, zvezek 83, str. 1) in da bi jo bilo treba opredeliti kot „zainteresirano stranko“ v smislu člena 1(h) te uredbe. Zato naj bi iz sodbe z dne 28. januarja 1986, Cofaz in drugi/Komisija (169/84, EU:C:1986:42, točki 22 in 23), v povezavi s členom 47 Listine izhajalo, da mora imeti pritožnica možnost vložiti pravno sredstvo za zaščito svojih interesov. Pritožnica dodaja, da Komisija nesporno ni upoštevala bistvenih dejstev ter je tako ravnala samovoljno, s čimer je kršila člen 41 Listine, in diskriminatorno, česar naj Splošno sodišče ne bi upoštevalo.

19 Pritožnica z drugim delom prvega pritožbenega razloga Splošnemu sodišču v bistvu očita, da je v točkah 135 in 143 izpodbijane sodbe preučilo dopustnost tožbe izključno z vidika strogih pogojev v zvezi s sklepi, sprejetimi po koncu formalnega postopka preiskave, namesto da bi jo preučilo z vidika tega, za kar trdi, da pomeni „prvo možnost“ iz sodbe z dne 17. septembra 2015, Mory in drugi/Komisija (C-33/14 P, EU:C:2015:609), to je z vidika kršitve njenih procesnih jamstev.

20 Čeprav je Komisija v obravnavanem primeru res začela formalni postopek preiskave, naj ta postopek ne bi bil pravilen in naj se ne bi nanašal na vsa dejstva, kot naj bi pritožnica trdila pred Splošnim sodiščem. Ker je Komisija zato po mnenju pritožnice ravnala samovoljno, pritožnice v zvezi z dopustnostjo tožbe ni mogoče obravnavati enako kot v okviru rednega formalnega postopka preiskave. Splošno sodišče bi moralo uporabiti manj stroge pogoje dopustnosti, na podlagi katerih bi zadostovalo, da je pritožnica v konkretnem konkurenčnem razmerju z upravičencem do pomoči.

21 Poleg tega naj bi bila uporaba tega, za kar pritožnica trdi, da je „druga možnost“ sodne prakse, ki izhaja iz sodbe z dne 17. septembra 2015, Mory in drugi/Komisija (C-33/14 P, EU:C:2015:609), v obravnavani zadevi izključena na podlagi dejstev, ki jih Komisija ni upoštevala. Poleg tega naj bi pritožnica kršitev svojih procesnih pravic lahko uveljavljala le z ničnostno tožbo.

22 Pritožnica s tretjim delom prvega pritožbenega razloga v bistvu trdi, da neuporaba tega, za kar trdi, da pomeni strožjo „drugo možnost“ sodne prakse, vzpostavljene v sodbi z dne 17. septembra 2015, Mory in drugi/Komisija (C-33/14 P, EU:C:2015:609), izhaja zlasti iz dejstva, da je Komisija v spornem sklepu nemško pravo v veliki meri razlagala očitno napačno in nepopolno, kar naj bi pritožnica pred Splošnim sodiščem obrazložila.

23 Pritožnica s četrtim delom prvega pritožbenega razloga Splošnemu sodišču podredno očita, da je v točki 177 in naslednjih izpodbijane sodbe napačno uporabilo materialne pogoje za to, za kar trdi, da pomeni „drugo možnost“ sodne prakse, vzpostavljene v sodbi z dne 17. septembra 2015, Mory in drugi/Komisija (C-33/14 P, EU:C:2015:609). To naj bi izhajalo, prvič, iz številnih dejstev, ki naj bi jih predstavila pritožnica ter ki naj bi jo opredeljevala glede na vse druge konkurente in naj bi jo zato individualizirala podobno kot naslovnika spornega sklepa. Drugič, Splošno sodišče naj bi pritožnici napačno očitalo, da ni pojasnila svojega prispevka za financiranje družbe FFHG kot družbenice družbe Fraport, kar naj pravno ne bi bilo potrebno.

24 Pritožnica s petim delom prvega pritožbenega razloga trdi, da bi ji moralo Splošno sodišče, tudi če bi bilo treba namesto merila, ki izhaja iz sodbe z dne 15. julija 1963, Plaumann/Komisija (25/62, EU:C:1963:17, str. 223), uporabiti merilo znatnega vpliva na njen položaj na trgu, priznati vsaj olajšanje dokaznega bremena, da je bilo to merilo v obravnavani zadevi izpolnjeno. V zvezi s tem trdi, da se zahteva po dokazu o znatnem vplivu na njen položaj na trgu uporablja le, če gre za vprašanje „pomoči“, ki je predmet sklepa, katerega razglasitev ničnosti predlaga. Komisija pa naj bi v spornem sklepu menila, da v obravnavanem primeru ne gre za „pomoči“ v smislu člena 107(1) PDEU.

25 Pritožnica poleg tega poudarja, da Komisija ni upoštevala vseh dejanskih elementov in vseh upoštevnih ukrepov. Predložila naj bi namreč dokaz o tem, da imajo ukrepi, na katere se nanaša sporni sklep, znaten vpliv na njen položaj na trgu.

26 Pritožnica s šestim delom prvega pritožbenega razloga v bistvu izpodbija presojo tega znatnega vpliva na svoj položaj na zadevnem trgu, ki jo je Splošno sodišče opravilo v točkah od 150 do 177 in naslednjih izpodbijane sodbe.

27 V zvezi s tem, najprej, Splošnemu sodišču očita, da se je oddaljilo od sodne prakse Sodišča, ker ji je neupravičeno naložilo zahteve v zvezi z opredelitvijo zadevnega trga ter vzročno zvezo med zadevnimi ukrepi in znatnim vplivom na njen položaj na trgu.

28 Pritožnica, dalje, trdi, da je v nasprotju s tem, kar je Splošno sodišče odločilo v zvezi s tem, predložila nekaj dokazov, ki se nanašajo zlasti na evropski zračni promet, evropska omrežja letalskih prevoznikov, eksponentno rast družbe Ryanair in njenega števila potnikov, otvoritev baze družbe Ryanair na letališču Frankfurt na Majni ter geografsko bližino obeh zadevnih letališč. Pritožnica naj bi zato dokazala, da so zadevne pomoči znatno vplivale na njen položaj na zadevnem trgu.

29 Nazadnje, pritožnica zatrjuje kršitev člena 47 Listine.

30 Komisija, zvezna dežela in družba Ryanair izpodbijajo vse trditve, navedene v okviru prvega pritožbenega razloga, in menijo, da je treba ta pritožbeni razlog delno zavreči kot nedopusten, vsekakor pa ga zavrniti kot neutemeljenega.

Presoja Sodišča

31 Najprej je treba opozoriti, da je dopustnost tožbe, ki jo fizična ali pravna oseba na podlagi člena 263, četrti odstavek, PDEU vloži zoper akt, ki ni naslovljen nanjo, pogojena s tem, da se tej osebi prizna procesno upravičenje, ki obstaja v dveh primerih. Na eni strani je tako tožbo mogoče vložiti, če se ta akt nanjo neposredno in posamično nanaša. Na drugi strani taka oseba lahko vloži tožbo zoper predpis, ki ne potrebuje izvedbenih ukrepov, če se ta nanjo neposredno nanaša (glej v tem smislu zlasti sodbi z dne 17. septembra 2015, Mory in drugi/Komisija, C-33/14 P, EU:C:2015:609, točki 59 in 91, ter z dne 13. marca 2018, Industrias Químicas del Vallés/Komisija, C-244/16 P, EU:C:2018:177, točka 39).

32 Glede na to, da sporni sklep, ki je bil naslovljen na Zvezno republiko Nemčijo, ni predpis v skladu s členom 263, četrti odstavek, PDEU, saj ni splošni akt (glej v tem smislu sodbo z dne 3. oktobra 2013, Inuit Tapiriit Kanatami in drugi/Parlament in Svet, C-583/11 P, EU:C:2013:625, točka 56), bi moralo Splošno sodišče preveriti, ali se ta sklep v smislu te določbe na pritožnico neposredno in posamično nanaša.

33 V skladu z ustaljeno sodno prakso Sodišča bi se subjekti, ki niso naslovniki sklepa, lahko sklicevali na to, da se sklep nanje posamično nanaša, samo če se ta sklep nanje nanaša zaradi nekaterih njihovih značilnosti ali zaradi dejanskega položaja, ki jih opredeljuje glede na vse druge osebe in jih zato individualizira enako kot bi bil individualiziran naslovnik takega sklepa (glej v tem smislu zlasti sodbe z dne 15. julija 1963, Plaumann/Komisija, 25/62, EU:C:1963:17, str. 223; z dne 28. januarja 1986, Cofaz in drugi/Komisija, 169/84, EU:C:1986:42, točka 22; z dne 22. novembra 2007, Sniace/Komisija, C-260/05 P, EU:C:2007:700, točka 53, in z dne 17. septembra 2015, Mory in drugi/Komisija, C-33/14 P, EU:C:2015:609, točka 93).

34 Pritožnica s prvim, drugim in tretjim delom prvega pritožbenega razloga, ki jih je treba obravnavati skupaj, Splošnemu sodišču v bistvu očita, da je preučilo, ali se sporni sklep posamično nanaša nanjo, ne glede na merilo, ki se nanaša na varstvo procesnih pravic zainteresirane stranke v upravnem postopku pred Komisijo, ampak glede na merilo znatnega vpliva na njen položaj na zadevnem trgu.

35 V zvezi s tem je treba opozoriti, da je treba v okviru postopka nadzora nad državnimi pomočmi iz člena 108 PDEU razlikovati med, prvič, fazo predhodne preučitve pomoči iz odstavka 3 tega člena, katere edini cilj je omogočiti Komisiji, da si oblikuje prvo mnenje o delni ali popolni združljivosti zadevne pomoči, in drugič, fazo preiskave iz odstavka 2 navedenega člena. Pogodba DEU le v okviru te faze, ki Komisiji omogoči, da se v celoti seznani z vsemi podatki zadeve, določa

obveznost Komisije, da pozove zadevne stranke k predložitvi pripomb (sodba z dne 17. septembra 2015, Mory in drugi/Komisija, C-33/14 P, EU:C:2015:609, točka 94 in navedena sodna praksa).

36 Iz tega izhaja, da kadar Komisija, ne da bi sprožila formalni postopek preiskave iz člena 108(2) PDEU, s sklepom, sprejetim na podlagi odstavka 3 tega člena, ugotovi, da je pomoč združljiva z notranjim trgom, lahko osebe, ki so upravičene do teh postopkovnih jamstev, spoštovanje teh jamstev uveljavljajo le, če imajo možnost, da ta sklep izpodbijajo pred sodiščem Unije. Iz teh razlogov to sodišče tožbo za razglasitev ničnosti takega sklepa, ki jo vloži zadevna stranka v smislu člena 108(2) PDEU, razglasi za dopustno, kadar želi vlagatelj te tožbe z njeno vložitvijo zaščititi postopkovne pravice, ki jih ima na podlagi te določbe. Sodišče je pojasnilo, da so takšne zadevne stranke osebe, podjetja ali združenja, na interese katerih bi lahko vplivala dodelitev pomoči, torej zlasti konkurenčna podjetja upravičencev do te pomoči in poklicna združenja (sodba z dne 17. septembra 2015, Mory in drugi/Komisija, C-33/14 P, EU:C:2015:609, točki 95 in 96 ter navedena sodna praksa).

37 Nasprotno pa, če tožeča stranka dvomi o utemeljenosti sklepa o presoji pomoči, sprejetega na podlagi člena 108(3) PDEU ali na koncu formalnega postopka preiskave, zgolj dejstvo, da jo je mogoče šteti za „zadevno stranko“ v smislu odstavka 2 tega člena, ne more zadoščati za to, da se tožba razglasi za dopustno. Zato mora dokazati, da ima poseben status v smislu sodne prakse, navedene v točki 33 te sodbe. To velja zlasti takrat, kadar bi pomoč, ki je predmet zadevnega sklepa, znatno vplivala na položaj tožeče stranke na zadevnem trgu (sodba z dne 17. septembra 2015, Mory in drugi/Komisija, C-33/14 P, EU:C:2015:609, točka 97 in navedena sodna praksa).

38 V zvezi s tem, kot je pravilno opozorilo Splošno sodišče v točki 141 izpodbijane sodbe, je bilo med drugim potrjeno, da se sklep Komisije, s katerim se je končal formalni postopek preiskave, posamično nanaša na podjetje, ki prejema pomoč, in tudi na konkurenčna podjetja tega podjetja, ki so imela aktivno vlogo v okviru tega postopka, če ukrep pomoči, ki je predmet izpodbijanega sklepa, bistveno vpliva na njihov položaj na trgu (sodbi z dne 22. novembra 2007, Sniace/Komisija, C-260/05 P, EU:C:2007:700, točka 55, in z dne 17. septembra 2015, Mory in drugi/Komisija, C-33/14 P, EU:C:2015:609, točka 98).

39 V obravnavanem primeru je bil sporni sklep sprejet, kot priznava tudi pritožnica, na koncu formalnega postopka preiskave na podlagi člena 108(2) PDEU.

40 V teh okoliščinah v nasprotju s tem, kar trdi pritožnica, njena tožba zoper ta sklep ne more spadati v primer iz točke 36 te sodbe. V delu, v katerem pritožnica svoje trditve opira na točki 22 in 23 sodbe z dne 28. januarja 1986, Cofaz in drugi/Komisija (169/84, EU:C:1986:42), zadostuje navesti, da je ti točki treba razlagati skupaj s točko 25 te sodbe, v kateri je potrjeno, da zgolj dejstvo, da je imelo podjetje aktivno vlogo v okviru formalnega postopka preiskave, ne zadostuje za ugotovitev, da se sklep, s katerim se je ta postopek končal, nanjo posamično nanaša.

41 Trditev pritožnice, da so bile pri formalnem postopku preiskave, ki ga je izvedla Komisija, storjene nepravilnosti, ker sporni sklep temelji na nepopolnih dejstvih ali napačno presojenih dejstvih oziroma ker naj bi Komisija v tem sklepu nemško pravo v veliki meri razlagala napačno, ne more privesti do drugačnega rezultata.

42 Sodna praksa v zvezi z dopustnostjo tožbe zoper sklep, sprejet po koncu formalnega postopka preiskave, se namreč uporablja brez razlikovanja med različnimi tožbenimi razlogi, ki jih je mogoče navesti v utemeljitev take tožbe. Poleg tega je treba ugotoviti, da pritožnica pod pretvezo domnevnih postopkovnih nepravilnosti dejansko vsebinsko graja presoje Komisije iz spornega sklepa, čeprav se je razprava pred Splošnim sodiščem nanašala na dopustnost tožbe, vložene zoper ta sklep.

43 Splošno sodišče torej s tem, da je menilo, da zgolj sodelovanje pritožnice v upravnem postopku ne zadostuje za ugotovitev, da se sporni sklep nanjo posamično nanaša, ni napačno uporabilo prava.

44 Prvi, drugi in tretji del prvega pritožbenega razloga je zato treba deloma zavreči kot nedopustne in deloma zavrniti kot neutemeljene.

45 Pritožnica s četrtim, petim in šestim delom prvega pritožbenega razloga Splošnemu sodišču podredno očita, da je napačno uporabilo pravo pri uporabi pogoja, da se mora sporni sklep posamično nanašati nanjo.

46 V zvezi s četrtim delom prvega pritožbenega razloga, ki se nanaša na točko 177 in naslednje izpodbijane sodbe, je treba opozoriti, da je v skladu s členom 256 PDEU in členom 58, prvi odstavek, Statuta Sodišča Evropske unije pritožba omejena na pravna vprašanja. Splošno sodišče je zato edino pristojno, da ugotovi in presodi upoštevna dejstva ter presodi dokaze. Presoja dejstev in dokazov, razen ob njihovem izkrivljanju, torej ni pravno vprašanje, ki bi bilo kot tako v okviru pritožbe predmet nadzora Sodišča (glej v tem smislu sodbe z dne 26. januarja 2017, Masco in drugi/Komisija, C-614/13 P, EU:C:2017:63, točka 35; z dne 22. novembra 2007, Sniace/Komisija, C-260/05 P, EU:C:2007:700, točka 35, in z dne 3. septembra 2020, Vereniging tot Behoud van Natuurmonumenten in Nederland in drugi/Komisija, C-817/18 P, EU:C:2020:637, točka 46).

47 V delu, v katerem se torej pritožnica sklicuje na dejstva, ki jih je že navedla na prvi stopnji, da bi utemeljila, da je v nasprotju s tem, kar je Splošno sodišče ugotovilo v točki 177 in naslednjih izpodbijane sodbe, pravno zadostno dokazala, da se ukrepi, na katere se nanaša sporni sklep, nanjo posamično nanašajo, je treba te trditve zavreči kot nedopustne, ker se z njimi, ker ni konkretnih elementov, na podlagi katerih bi bilo mogoče sklepati o morebitnem izkrivljanju dejstev, dejansko izpodbija suverena presoja dejstev, ki jo je opravilo Splošno sodišče.

48 Poleg tega je treba v delu, v katerem pritožnica Splošnemu sodišču očita, da je zlasti v točki 178 izpodbijane sodbe ugotovilo, da bi morala pojasniti, koliko je prispevala k financiranju letališča Frankfurt Hahn in k subvencioniranju družbe Ryanair, navesti, da je Splošno sodišče s to obrazložitvijo pravilno zavrnilo trditev, da je treba šteti, da se sporni sklep nanjo posamično nanaša zlasti zato, ker naj bi kot družbenica družbe Fraport sodelovala pri tem financiranju in subvencioniranju.

49 Kot je namreč generalni pravobranilec v bistvu navedel v točki 72 sklepnih predlogov, razen če naj se šteje, da lahko prekomerno širok krog subjektov zahteva, da se taki ukrepi posamično nanašajo na njih, je Splošno sodišče v točki 178 izpodbijane sodbe pravilno presodilo, da bi morala pritožnica natančneje opredeliti pomen te udeležbe, da bi omogočila ugotovitev škode, ki jo je posledično lahko utrpel njen konkurenčni položaj, in če bi se ta izkazala za znatno, dokazati, da se navedeni ukrepi nanjo posamično nanašajo.

50 Četrti del prvega pritožbenega razloga je torej treba zavreči kot delno nedopusten in zavrniti kot delno neutemeljen.

51 V zvezi s petim delom zadostuje navesti, da trditev pritožnice, da bi ji moralo Splošno sodišče priznati olajšanje dokaznega bremena, nima nobene pravne podlage.

52 Prvič, ker pritožnica trdi, da se zahteva znatnega vpliva na njen položaj na trgu uporabi le, če so ukrepi, na katere se nanaša sklep Komisije, dejansko opredeljeni kot „pomoči“ v smislu člena 107 PDEU, je iz sodne prakse Sodišča v zvezi s tem pogojem razvidno, kot je navedel generalni pravobranilec v točki 76 sklepnih predlogov, da se ta uporabi, kadar je zadevni ukrep tako opredeljen, pa tudi, kadar ni, kot v obravnavanem primeru (glej v tem smislu sodbe z dne 28. januarja 1986, Cofaz in drugi/Komisija, 169/84, EU:C:1986:42, točki 20 in 29; z dne 22. novembra 2007, Sniace/Komisija, C-260/05 P, EU:C:2007:700, točki 10 in 60, ter z dne 17. septembra 2015, Mory in drugi/Komisija, C-33/14 P, EU:C:2015:609, točka 106).

53 Drugič, ker se pritožnica sklicuje na to, da je Komisija nepopolno in napačno preučila ukrepe, na katere se nanaša sporni sklep, ta okoliščina, tudi če bi bila dokazana, ne more vplivati na upoštevnost pogoja, v skladu s katerim lahko sporni sklep znatno vpliva na njen položaj na trgu, niti na dokazno breme, ki se zahteva za ugotovitev procesnega upravičenja za izpodbijanje sklepa v zvezi s temi ukrepi.

54 Tretjič, v delu, v katerem pritožnica trdi, da je, ker bi morala biti upravičena do olajšanja dokaznega bremena glede znatnega vpliva na svoj položaj na trgu, dejansko predložila ta dokaz in v ta namen navedla prednosti, ki naj bi jih družba Ryanair pridobila od družbe FFGH in zvezne dežele, ta trditev temelji na napačni predpostavki, ker se pritožnica, kot je razvidno iz točke 51 te sodbe, ne more sklicevati na tako olajšanje dokaznega bremena.

55 Zato je treba peti del prvega pritožbenega razloga zavrniti.

56 Pritožnica s šestim delom Splošnemu sodišču v bistvu očita, da je v točkah 150 ter od 155 do 177 in naslednjih izpodbijane sodbe preučilo pogoj, v skladu s katerim so ukrepi, ki so predmet spornega sklepa, lahko znatno vplivali na njen položaj na trgu z vidika napačnih zahtev glede opredelitve trga na eni strani in vzročne zveze med zadevnimi ukrepi in vplivom na njen konkurenčni položaj na drugi.

57 V zvezi s tem je Sodišče večkrat presodilo, da dokaz o znatnem vplivu na položaj pritožnice na trgu, ki ga predloži zadnjenavedena, ne pomeni, da se mora Sodišče dokončno izreči o konkurenčnih razmerjih med to pritožnico in podjetji prejemniki pomoči, ampak zahteva le, da navedena pritožnica upoštevno navede razloge, iz katerih bi sklep Komisije lahko škodoval njenim legitimnim interesom in znatno vplival na njen položaj na zadevnem trgu (glej v tem smislu sodbe z dne 28. januarja 1986, Cofaz in drugi/Komisija, 169/84, EU:C:1986:42, točka 28; z dne 22. novembra 2007, Španija/Lenzing, C-525/04 P, EU:C:2007:698, točka 41, in z dne 22. novembra 2007, Sniace/Komisija, C-260/05 P, EU:C:2007:700, točka 60).

58 Kot je generalni pravobranilec poudaril v točki 47 sklepnih predlogov, je iz sodne prakse Sodišča razvidno, da znatni vpliv na konkurenčni položaj pritožnice na zadevnem trgu ne izhaja iz poglobljene analize različnih konkurenčnih razmerij na tem trgu, ki bi omogočila natančno določitev obsega vpliva na njen konkurenčni položaj, ampak načeloma iz *prima facie* ugotovitve, da odobritev ukrepa, na katerega se nanaša sklep Komisije, privede do znatnega vpliva na ta položaj.

59 Iz tega izhaja, da je ta pogoj lahko izpolnjen, če pritožnica predloži dokaze, na podlagi katerih je mogoče dokazati, da zadevni ukrep lahko znatno vpliva na njen položaj na zadevnem trgu (glej v tem smislu sodbo z dne 22. decembra 2008, British Aggregates/Komisija, C-487/06 P, EU:C:2008:757, točka 38).

60 Glede elementov, ki so bili v sodni praksi dopuščeni kot dokaz o takem znatnem vplivu, prvič, zgolj okoliščina, da bi lahko nek akt v določeni meri vplival na konkurenčna razmerja na upoštevnem trgu in da je zadevno podjetje v kakršnem koli konkurenčnem razmerju z upravičencem iz tega akta, še ne pomeni, da je mogoče šteti, da se navedeni akt na to podjetje posamično nanaša. Zato se podjetje ne more sklicevati zgolj na svoj status konkurenta v razmerju do podjetja upravičenca (glej v tem smislu sodbi z dne 22. decembra 2008, British Aggregates/Komisija, C-487/06 P, EU:C:2008:757, točki 47 in 48, in z dne 17. septembra 2015, Mory in drugi/Komisija, C-33/14 P, EU:C:2015:609, točki 99 in 100).

61 Drugič, kot je Splošno sodišče pravilno ugotovilo v točki 148 izpodbijane sodbe, dokaza o znatnem vplivu na položaj konkurenta na trgu ni mogoče omejiti na obstoj nekaterih elementov, ki kažejo na poslabšanje poslovnega ali finančnega uspeha pritožnice, kot so znatno zmanjšanje prometa, nezanemarljive finančne izgube ali celo znatno zmanjšanje tržnih deležev po dodelitvi zadevne pomoči. Dodelitev državne pomoči lahko na konkurenčni položaj gospodarskega subjekta vpliva tudi drugače, zlasti tako, da povzroči izgubo dobička ali manj ugoden razvoj od tistega, do katerega bi prišlo, če take pomoči ne bi bilo (glej v tem smislu sodbi z dne 22. novembra 2007, Španija/Lenzing, C-525/04 P, EU:C:2007:698, točki 34 in 35, in z dne 22. decembra 2008, British Aggregates/Komisija, C-487/06 P, EU:C:2008:757, točka 53).

62 Ob upoštevanju teh načel je treba preučiti, ali je Splošno sodišče napačno uporabilo pravo v okviru svoje presoje elementov, ki jih je v ta namen predložila pritožnica, da bi dokazala, da so ukrepi, na katere se nanaša sporni sklep, znatno vplivali na njen položaj na zadevnem trgu.

63 V zvezi s tem je Splošno sodišče v točkah 150 in od 154 do 156 izpodbijane sodbe primarno presodilo, da pritožnica ni opredelila trgov, na katerih naj bi prišlo do vpliva na njen konkurenčni položaj, s tem, da je navedlo, da ni predložila nobene informacije o velikosti in strukturi trgov ter o konkurentih, ki so prisotni na njih.

64 Kot je generalni pravobranilec poudaril v točki 87 sklepnih predlogov, je Splošno sodišče s tem, da je menilo, da so taki elementi potrebni za opredelitev trga ali trgov, glede na katere je treba presojati pogoj znatnega vpliva na konkurenčni položaj, preseglo zahteve, ki izhajajo iz sodne prakse, navedene v točkah od 57 do 59 te sodbe.

65 Zato je treba ugotoviti, da je Splošno sodišče napačno uporabilo pravo s tem, da je zavrnilo trditve pritožnice glede, prvič, dejstva, da naj bi prišlo do vpliva na njen položaj na evropskem trgu zračnega prevoza potnikov, in drugič, prekrivanj med letalskimi povezavami, na katera se je sklicevala, ker pritožnica ni predložila dokazov o velikosti ali geografskem obsegu teh trgov oziroma o svojih tržnih deležih ali tržnih deležih družbe Ryanair ali morebitnih konkurentov na njih.

66 Vendar je treba poudariti, da Splošno sodišče v zvezi s členom 263, četrti odstavek, PDEU ni ugotovilo nedopustnosti tožbe pritožnice zgolj zato, ker ni opredelila trga ali trgov, za katere je menila, da je na njih prišlo do znatnega vpliva na njen konkurenčni položaj.

67 Prvič, Splošno sodišče je namreč v točki 153 izpodbijane sodbe, ki se v okviru te pritožbe ne izpodbija, ugotovilo, da pritožnica ni predložila dokaza o zatrjevanih prekrivanjih med svojimi ponudbami in ponudbami družbe Ryanair na letalskih povezavah, navedenih v točkah 151 in 152 te sodbe.

68 Drugič, Splošno sodišče je v točkah od 158 do 178 izpodbijane sodbe preučilo trditve pritožnice in dokaze, ki jih je ta predložila v podporo tem trditvam, s katerimi je želela dokazati, da je prišlo do znatnega vpliva na njen konkurenčni položaj na trgu zračnega prevoza potnikov zaradi ukrepov v korist družb Ryanair in FFHG, zlasti vzročno zvezo med zadevnimi ukrepi in elementi, navedenimi za ugotovitev vpliva na njen položaj na trgu.

69 Splošno sodišče je v okviru neodvisne presoje dejanskega stanja, ki je ni mogoče izpodbijati v fazi pritožbe, razen v primeru razloga izkrivljanja tega dejanskega stanja, ki ga pritožnica v tem primeru sploh ne zatrjuje, v točki 179 te sodbe ugotovilo, da zadnjenavedena ni dokazala znatnega upada svojega prometa, nezanemarljivih finančnih izgub ali znatnega zmanjšanja svojih tržnih deležev na zadevnem trgu ali trgih po sprejetju ukrepov v korist družb Ryanair in FFHG, čeprav naj bi bili ukrepi, sprejeti v korist zadnjenavedene družbe, preneseni na družbo Ryanair. Dodaja, da pritožnica prav tako ni dokazala izgube dobička ali manj ugodnega razvoja, kot bi ga dosegla, če ne bi bilo teh ukrepov.

70 Poleg tega pritožnica v pritožbi ni navedla nobenega elementa, na podlagi katerega bi bilo mogoče sklepati, da bi napačna uporaba prava s strani Splošnega sodišča, ugotovljena v točkah 64 in 65 te sodbe glede obsega dokaza, ki bi ga morala predložiti pritožnica, da bi dokazala znaten vpliv na svoj konkurenčni položaj, lahko kakor koli vplivala na presojo trditev in dokazov iz prejšnje točke te sodbe in posledično na ugotovitev, do katere je Splošno sodišče podredno prišlo v točki 179 izpodbijane sodbe.

71 V teh okoliščinah je treba ugotoviti, da ta napačna uporaba prava ne more povzročiti neveljavnosti ugotovitve Splošnega sodišča iz točke 182 izpodbijane sodbe v zvezi z dopustnostjo tožbe pritožnice na podlagi drugega primera iz člena 263, četrti odstavek, PDEU, tako da je treba šesti del prvega pritožbenega razloga v zvezi s tem zavrniti kot brezpredmeten.

72 Zato je treba, ne da bi bilo treba preučiti trditev v zvezi s kršitvijo člena 47 Listine, ker ugotovitev iz točke 182 izpodbijane sodbe temelji na drugih razlogih od tistih, na katere se nanaša ta trditev, zavrniti tudi šesti del prvega pritožbenega razloga.

73 Glede na vse navedeno je treba prvi pritožbeni razlog v celoti zavreči kot delno nedopusten in zavrniti kot delno neutemeljen.

Drugi pritožbeni razlog: Splošno sodišče je kršilo člen 263, četrti odstavek, PDEU, ker je štelo, da pritožnica ni imela procesnega upravičenja za izpodbijanje spornega sklepa v delu, v katerem se nanaša na seznama letaliških pristojbin

Trditve strank

74 Pritožnica z drugim pritožbenim razlogom Splošnemu sodišču v bistvu očita, da je kršilo člen 263, četrti odstavek, PDEU, ker je v točkah 190 in 196 ter naslednjih izpodbijane sodbe presodilo, da se sporni sklep nanjo ne nanaša neposredno v smislu drugega primera iz te določbe v delu, v katerem

se člen 3 spornega sklepa nanaša na seznama letaliških pristojbin, in ker je to presojo brez druge oblike preizkusa v točki 209 in naslednjih te sodbe neposredno uporabilo za tretji primer iz navedene določbe.

75 V prvem delu tega pritožbenega razloga trdi, da je treba pogoj, da se mora zadevni akt neposredno nanašati na pritožnico, preučiti v okviru tega tretjega primera, ne da bi bilo sodišču dovoljeno, da se v ta namen opre na odločitev, ki izhaja iz preučitve enega od dveh drugih primerov iz člena 263, četrti odstavek, PDEU. Iz sodbe z dne 6. novembra 2018, Scuola Elementare Maria Montessori/Komisija, Komisija/Scuola Elementare Maria Montessori in Komisija/Ferracci (od C-622/16 P do C-624/16 P, EU:C:2018:873), naj bi namreč izhajalo, da je treba navedeni pogoj v drugem in tretjem primeru iz te določbe razlagati različno. V zvezi z dokazom, da se zadevni akt na pritožnico neposredno nanaša v smislu tretjega primera iz navedene določbe, ki se uporablja v primeru sheme pomoči, naj bi iz te sodbe izhajalo, da mora ta pritožnica predložiti dokaz, da lahko zadevni akt dejansko omejuje konkurenco. Ta zadeva naj bi bila primerljiva s tisto, v kateri je bila izdana navedena sodba, in bi morala privesti do podobne presoje pogoja, da se navedeni akt neposredno nanaša na pritožnico. V zvezi s tem naj bi pritožnica med drugim navedla in dokazala, zakaj sta zadevna seznama letaliških pristojbin diskriminatorna do drugih letalskih prevoznikov, tudi do družbe Ryanair.

76 Pritožnica v okviru drugega dela drugega pritožbenega razloga Splošnemu sodišču očita, da je v točki 205 izpodbijane sodbe izkrivilo njeno vlogo v zvezi z izrazom „drugi letalski prevozniki“, ki ga ta točka vsebuje. Po mnenju pritožnice se je ta izraz nanašal na vse letalske prevoznike, vključno s pritožnico, razen na družbo Ryanair.

77 Komisija, zvezna dežela in družba Ryanair menijo, da je treba drugi pritožbeni razlog v celoti zavrniti kot neutemeljen. Po mnenju Komisije je ta pritožbeni razlog poleg tega delno nedopusten, ker se z njim izpodbija dejansko stanje.

Presoja Sodišča

78 Najprej je treba poudariti, da je Splošno sodišče v točkah od 190 do 208 izpodbijane sodbe, na katere se pritožnica natančno sklicuje v okviru drugega pritožbenega razloga, ki pa jih posebej ne graja, preučilo vprašanje, ali je pritožnica upravičena predlagati razglasitev ničnosti spornega sklepa na podlagi drugega primera iz člena 263, četrti odstavek, PDEU kot stranka, na katero se ta sklep neposredno in posamično nanaša, če se ta sklep v členu 3 nanaša na seznama letaliških pristojbin.

79 Splošno sodišče je, potem ko je najprej preverilo, ali se ta vidik spornega sklepa na pritožnico neposredno nanaša, v točki 208 te sodbe ugotovilo, da pritožnica ni dokazala, da izpolnjuje to merilo, in da zato ni imela procesnega upravičenja na podlagi drugega primera iz člena 263, četrti odstavek, PDEU.

80 Splošno sodišče je nato v točkah od 209 do 213 izpodbijane sodbe iz te ugotovitve izpeljalo, da pritožnica tudi nima procesnega upravičenja na podlagi tretjega primera iz člena 263, četrti odstavek, PDEU, pri čemer je zlasti v točki 211 te sodbe menilo, da je merilo, v skladu s katerim se mora zadevni akt neposredno nanašati na pritožnico, enako v drugem in tretjem primeru iz te določbe.

81 V tem okviru pritožnica s prvim delom drugega pritožbenega razloga Splošnemu sodišču v bistvu očita, da ni v celoti preverilo, ali je to merilo izpolnjeno glede na tretji primer iz člena 263, četrti odstavek, PDEU, temveč da se je pri ugotavljanju, ali je bilo to merilo izpolnjeno, zgolj sklicevalo na odločitev, ki izhaja iz preučitve drugega primera iz te določbe, in jo uporabilo glede na tretji primer.

82 V nasprotju s tem, kar trdi pritožnica v utemeljitev tega očitka, pa iz sodne prakse Sodišča, zlasti iz sodbe z dne 6. novembra 2018, Scuola Elementare Maria Montessori/Komisija, Komisija/Scuola Elementare Maria Montessori in Komisija/Ferracci (od C-622/16 P do C-624/16 P, EU:C:2018:873), ne izhaja, da bi imelo navedeno merilo drugačen pomen za namene drugega in tretjega primera iz člena 263, četrti odstavek, PDEU.

83 Nasprotno, Sodišče je v točki 42 te sodbe, ne da bi razlikovalo med tema primeroma, opozorilo, da v skladu z ustaljeno sodno prakso, kot je Splošno sodišče poleg tega pravilno navedlo v točki 197 izpodbijane sodbe, pogoj, da se mora odločba, ki je predmet tožbe, neposredno nanašati na fizično ali pravno osebo, „kot je določeno v členu 263, četrti odstavek, PDEU“, zahteva, da morata biti kumulativno izpolnjena dva pogoja, in sicer da ima ta odločba na eni strani neposredne učinke na pravni položaj te osebe in na drugi strani naslovnikom tega ukrepa, ki jim je naložena njegova izvedba, ne dopušča nobene diskrecijske pravice, saj je ta izvedba samodejna in temelji izključno na ureditvi Unije brez uporabe drugih vmesnih pravil.

84 Iz tega sledi, da Splošno sodišče s tem, da je v točki 211 izpodbijane sodbe ugotovilo, da je obseg tega pogoja enak v drugem in tretjem primeru iz člena 263, četrti odstavek, PDEU, in s tem, da je v točki 212 te sodbe iz ugotovitve, da pritožnica ni izpolnjevala tega pogoja za namene drugega primera iz te določbe, sklepalo, da tudi ne izpolnjuje tega pogoja za namene tretjega primera iz te določbe, ni napačno uporabilo prava.

85 Pritožnica poleg tega ni podkrepila, v čem zahteve v zvezi z dokazom, da se sporni sklep nanjo neposredno nanaša, kot jih je Splošno sodišče navedlo in uporabilo, zlasti v točkah 198 in 206 izpodbijane sodbe, za preučitev zadevnih seznamov letaliških pristojbin, ne ustrezajo tistim, ki naj bi izhajale iz sodne prakse Sodišča na področju državnih pomoči, zlasti iz točke 47 sodbe z dne 6. novembra 2018, Scuola Elementare Maria Montessori/Komisija, Komisija/Scuola Elementare Maria Montessori in Komisija/Ferracci (od C-622/16 P do C-624/16 P, EU:C:2018:873), v skladu s katero je sodišče Unije dolžno preveriti, ali je tožeča stranka upoštevno navedla razloge, iz katerih je lahko zaradi sklepa Komisije postavljena v slabši konkurenčni položaj in iz katerih lahko ima ta sklep zato učinke na njen pravni položaj.

86 Poleg tega je treba v skladu s sodno prakso, navedeno v točki 46 te sodbe, prvi del drugega pritožbenega razloga zavreči kot nedopusten v delu, v katerem pritožnica na eni strani ponovno trdi, da je v nasprotju s tem, kar je razsodilo Splošno sodišče, dokazala, da se sporni sklep nanjo neposredno nanaša v delu, v katerem se nanaša na seznama letaliških pristojbin, in na drugi strani v zvezi s tem ponavlja elemente, ki jih je navedla v tožbi na prvi stopnji.

87 Zato je treba prvi del drugega pritožbenega razloga zavreči kot delno nedopusten in zavrniti kot delno neutemeljen.

88 Ker pritožnica z drugim delom tega pritožbenega razloga Splošnemu sodišču očita, da je v točki 205 izpodbijane sodbe izkrivilo njeno vlogo v zvezi z izrazom „drugi letalski prevozniki“, saj je menilo, da se ta izraz ne nanaša na pritožnico, je treba poudariti, da tako izkrivljanje ni razvidno iz točke 205 izpodbijane sodbe. Nasprotno, iz te točke izpodbijane sodbe v bistvu izhaja,

da je Splošno sodišče ta izraz pravilno razumelo tako, da se nanaša na letalske prevoznike, ki niso družba Ryanair, vendar je ugotovilo, da pritožnica ne spada med uporabnike letališča Frankfurt Hahn ter se zato ne more sklicevati na diskriminacijo v korist družbe Ryanair in v škodo drugih letalskih prevoznikov, ki uporabljajo to letališče.

89 Glede na zgoraj navedeno je treba drugi pritožbeni razlog zavreči kot delno nedopusten in zavrniti kot delno neutemeljen.

Tretji pritožbeni razlog: Splošno sodišče je kršilo člen 263, četrti odstavek, člen 108(2) PDEU in obveznost obrazložitve, ker je menilo, da pritožnica ni imela procesnega upravičenja za izpodbijanje spornega sklepa v delu, v katerem se nanaša na „ukrep št. 12“

Trditve strank

90 Pritožnica s tretjim pritožbenim razlogom Splošnemu sodišču očita, da je kršilo člen 263, četrti odstavek, člen 108(2) PDEU in obveznost obrazložitve, ker je menilo, da pritožnica ni imela procesnega upravičenja za izpodbijanje spornega sklepa v delu, v katerem se nanaša na „ukrep št. 12“.

91 V zvezi s tem pritožnica navaja, da Komisija ni izvedla formalnega postopka podrobnejše preiskave in da je ta ukrep opredelila kot „pomoč za naložbe“, ki je združljiva z notranjim trgom.

92 Pritožnica pa naj bi v postopku pred Splošnim sodiščem izrecno navedla, da Komisija ne bi smela šteti, da je ta pomoč združljiva z notranjim trgom, ne da bi uvedla formalni postopek podrobnejše preiskave. Pritožnica s tem, da opozarja na vidike, na katere se je v zvezi s tem oprla, Splošnemu sodišču očita, da ni preučilo teh vidikov in da je napačno uporabilo pravo, ker je brez vsakršne obrazložitve preučilo „ukrep št. 12“ z vidika „druge možnosti“ sodne prakse, ki izhaja iz sodbe z dne 17. septembra 2015, Mory in drugi/Komisija (C-33/14 P, EU:C:2015:609).

93 Pritožnica navaja nekatere dejanske elemente v zvezi s financiranjem družbe FFHG in trdi, da Komisija v spornem sklepu ni preučila tega financiranja, ki naj bi bilo nato nadomeščeno z „ukrepom št. 12“. Pritožnica naj bi vsekakor predložila zadosten dokaz, da je njena ničnostna tožba dopustna glede na „prvo možnost“ sodne prakse, ki izhaja iz sodbe z dne 17. septembra 2015, Mory in drugi/Komisija (C-33/14 P, EU:C:2015:609). Ker naj bi Splošno sodišče preučilo le „drugo možnost“ te sodbe in ker je menilo, da pogoji iz te sodbe niso bili izpolnjeni, naj bi kršilo procesne pravice pritožnice, zagotovljene s členom 108(2) PDEU. Pritožnica se v utemeljitev tega pritožbenega razloga poleg tega sklicuje na nov sklep Komisije, ki ga je medtem sprejela ta institucija, na pomoči za tekoče poslovanje, financirane iz „ukrepa št. 12“, na pomoči za naložbe in na prenos pomoči, dodeljenih družbi FFHG, na družbo Ryanair.

94 Komisija trdi, da „ukrep št. 12“ ni bil predmet postopka pred Splošnim sodiščem. Vsekakor tako kot zvezna dežela in družba Ryanair trdi, da je treba tretji pritožbeni razlog zavrniti kot popolnoma neutemeljen.

Presoja Sodišča

95 Uvodoma je treba opozoriti, da iz člena 256(1), drugi pododstavek, PDEU, člena 58, prvi odstavek, Statuta Sodišča Evropske unije ter člena 168(1)(d) in člena 169(2) Poslovnika Sodišča izhaja, da je treba v pritožbi jasno navesti izpodbijane dele sodbe, katere razveljavitev se predlaga, in pravne trditve, ki posebej utemeljujejo ta predlog, sicer pritožba oziroma zadevni pritožbeni razlog nista dopustna (sodbi z dne 26. januarja 2017, Mamoli Robinetteria/Komisija, C-619/13 P, EU:C:2017:50, točka 42, in z dne 8. junija 2017, Dextro Energy/Komisija, C-296/16 P, neobjavljena, EU:C:2017:437, točka 60).

96 Te zahteve zlasti ne izpolnjuje pritožba ali pritožbeni razlog, v katerem so samo ponovljeni tožbeni razlogi in trditve, ki so že bili predstavljeni pred Splošnim sodiščem, ne da bi vseboval navedbe, s katerimi bi se natančneje opredelila napačna uporaba prava pri sodbi ali sklepu, katerega razveljavitev se predlaga. Taka pritožba ali pritožbeni razlog namreč dejansko pomeni predlog za ponovni preizkus tožbe, vložene pri Splošnem sodišču, za kar pa Sodišče v pritožbenem postopku ni pristojno (glej v tem smislu sodbo z dne 7. januarja 2004, Aalborg Portland in drugi/Komisija, C-204/00 P, C-205/00 P, C-211/00 P, C-213/00 P, C-217/00 P in C-219/00 P, EU:C:2004:6, točka 51 in navedena sodna praksa, ter sklep z dne 29. januarja 2020, Silgan Closures in Silgan Holdings/Komisija, C-418/19 P, neobjavljen, EU:C:2020:43, točka 71).

97 V zvezi s tem je treba neodvisno od vprašanja, ali je bil „ukrep št. 12“, na katerega se nanaša tretji pritožbeni razlog, dejansko predmet spornega sklepa in nato postopka pred Splošnim sodiščem, kar Komisija izpodbija, ugotoviti, prvič, da pritožnica nikakor ni opredelila razlogov izpodbijane sodbe, na katere se ta pritožbeni razlog nanaša, s čimer Sodišču ne omogoča nadzora nad tem, ali je Splošno sodišče domnevno napačno uporabilo pravo.

98 Drugič, čeprav se pritožnica sklicuje bolj na postopek pred Komisijo kot na izpodbijano sodbo, navaja več dejanskih elementov, ki se med drugim nanašajo na financiranje družbe FFHG, na katero naj bi se poleg tega sklicevala že na prvi stopnji. Kot izhaja iz ustaljene sodne prakse, navedene v točkah 95 in 96 te sodbe, presoja takih elementov očitno ne spada v pristojnost Sodišča v okviru pritožbe.

99 Zato je treba tretji pritožbeni razlog zavreči kot nedopusten.

100 Glede na vse zgoraj navedene ugotovitve je treba pritožbo v celoti zavrniti.

Stroški

101 Člen 184(2) Poslovnika določa, da kadar pritožba ni utemeljena, o stroških odloči Sodišče.

102 V skladu s členom 138(1) tega poslovnika, ki se v pritožbenem postopku uporablja na podlagi člena 184(1) tega poslovnika, se plačilo stroškov na predlog naloži neuspeli stranki. Ker pritožnica s pritožbenimi predlogi ni uspela ter so Komisija in intervenientki na prvi stopnji predlagale, naj se ji naloži plačilo stroškov, se ji naloži plačilo vseh stroškov v zvezi s to pritožbo.

Iz teh razlogov je Sodišče (četrti senat) razsodilo:

1. Pritožba se zavrne.

2. Družba Deutsche Lufthansa AG poleg svojih stroškov nosi stroške, ki so nastali Evropski komisiji, Land Rheinland-Pfalz in družbi Ryanair DAC.

Podpisi